

Teorija životne istorije u evolucionim društvenim naukama: novi empirijski nalazi, pitanja i kontroverze

Janko Medjedović¹

¹ Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

janko.medjedovic@fmk.edu

Teorija životne istorije predstavlja jedan od najvažnijih konceptualnih okvira u evolucionoj biologiji, a njena uloga je veoma važna i u evolucionim društvenim naukama. Ova teorija nastoji da objasni razlike između i unutar vrsta u fertilitetu, dugovečnosti i roditeljskom ulaganju preko karakteristika jedinki (somatskih, fizioloških i bihevioralnih), kao i karakteristika sredine u kojoj žive.

U ovom izlaganju govorićemo o osnovnim fenomenima i procesima koji dovode do nastanka životnih istorija: optimizaciji adaptivne vrednosti, evolucionim trejdofovima i sredinskim faktorima koji utiču na adaptivnost ponašanja. Opisaćemo takozvani „brzo–sporo“ kontinuum, koji treba da objasni kovarijacije između indikatora životne istorije u kontekstu lokalnih ekoloških varijacija. Takođe će biti predstavljena najistaknutija konceptualna ekstenzija teorije životne istorije – sindrom životnog tempa (POLS), koji objašnjava koevoluciju ponašanja, fiziologije i osobina životne istorije.

Razmotrićemo empirijske nalaze, uključujući i one koji su u skladu sa teorijom, ali i one koji joj protivreče, uz opis najvažnijih kritika teorije životne istorije uopšte: merenje životne istorije u evolucionoj psihologiji, problematičnu validnost kontinuuma brzo-sporo i prenošenje hipoteza sa međupopulacionog na međupojedinačni nivo.

Cilj izlaganja je da pokaže kako teorija životne istorije, ali i ljudska bihevioralna ekologija uopšte, mogu pomoći u sticanju sveobuhvatnijeg i dubljeg uvida u ljudsko ponašanje, formulisanoj novih hipoteza o adaptivnim ishodima ponašanja i promišljanju o potencijalnoj budućoj evoluciji ponašanja. Nadalje, ova uzbudljiva i intrigantna oblast istraživanja zasnovana je na multidisciplinarnom pristupu i stoga pomaže psiholozima da se povežu sa kolegama koji sprovode istraživanja u evolucionoj biologiji, antropologiji, demografiji i sociologiji; na taj način možemo dobiti potpunija, a samim tim i validnija objašnjenja varijacija u ponašanju, unutar i između ljudskih populacija.